

وضعیت کارگران جنوب شرق آسیا در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس (با تأکید بر راهبردهای رسانه‌ای)

سیدرضی عمادی^۱

چکیده

کارگران مهاجر جنوب شرق آسیا بخش مهمی از جمعیت کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از جمله عربستان سعودی را تشکیل می‌دهند. آمارهای سال ۲۰۱۹ نشان می‌دهد از مجموع حدود ۵۶ میلیون نفری که در ۶ کشور شورای همکاری خلیج فارس (عربستان سعودی، امارات متحده عربی، بحرین، کویت، عمان و قطر) زندگی می‌کنند، بیش از ۲۱ میلیون نفر را کارگران خارجی تشکیل می‌دهند. با توجه به این وضعیت، سؤال اصلی مقاله پیش‌رو، این است که با توجه به مفاد اسناد حقوق بین‌الملل بشر از جمله «کنوانسیون حمایت از حقوق کارگران مهاجر و خانواده‌های آنها»، وضعیت کارگران جنوب شرق آسیا در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس به‌خصوص عربستان سعودی چگونه است؟ این مقاله با روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از داده‌های کتابخانه‌ای، اسنادی و اینترنتی و همچنین مصاحبه با تعدادی از کارشناسان و محققان عربی و آسیایی انجام شده است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که کارگران خارجی در این کشورها به‌خصوص در عربستان سعودی با خشونت ساختاری نظیر شرایط نامطلوب کاری، بازداشت و شکنجه، احکام ناعادلانه قضایی و اعدام گسترده مواجه هستند و با این افراد به‌مانند برده رفتار می‌شود، اما نظام کفالت موجب می‌شود که این افراد از حق شکایت محروم باشند.

واژه‌های کلیدی: کارگران خارجی، شورای همکاری خلیج فارس، عربستان سعودی، جنوب شرق آسیا، رسانه برون‌مرزی.

۱. مقدمه

کارگران خارجی اکثریت جمعیت کشورهای بحرین، امارات متحده عربی، قطر و کویت را تشکیل می‌دهند. ۵۱ درصد جمعیت یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفری بحرین، ۸۶ درصد جمعیت ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار نفری قطر، ۴۶ درصد جمعیت ۴ میلیون و ۶۰۰ هزار نفری عمان، ۷۰ درصد جمعیت ۴ میلیون و ۲۰۰ هزار نفری کویت، ۸۹ درصد جمعیت بیش از ۹ میلیون نفری امارات متحده عربی و ۳۷ درصد جمعیت ۳۲ میلیون نفری عربستان سعودی را اتباع خارجی تشکیل می‌دهند. این کارگران اتباع کشورهای هندوستان، پاکستان، بنگلادش، اتیوپی، فیلیپین، نپال، اندونزی، مالزی، سریلانکا و ... هستند (Thiollet, 2016: 5).

یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که در خصوص وضعیت کارگران خارجی در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس مطرح می‌باشد، نقض فاحش حقوق بشر در قبال این کارگران است. نقض حقوق کارگران خارجی در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس به خصوص در عربستان سعودی در حوزه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و مذهبی انجام می‌شود که در تناقض با مفاد پیمان‌ها و کنوانسیون‌های متعدد بین‌المللی از جمله «کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق همه کارگران مهاجر و خانواده‌های آنان»^۱ مصوب سال ۱۹۹۰ در مجمع عمومی است. این در حالی است که در قطر ۹۴ درصد، امارات ۹۳ درصد، کویت ۸۳ درصد، عمان ۷۷ درصد، بحرین ۷۵ درصد و عربستان سعودی ۵۶ درصد از نیروی کار را کارگران خارجی تشکیل می‌دهند. نقض حقوق کارگران خارجی به حدی است که تاکنون بارها نهادهای بین‌المللی به خصوص نهادهای غیردولتی درباره وضعیت این کارگران در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از جمله عربستان سعودی ابراز نگرانی کرده‌اند (Jason Essomba, 2017:3).

با توجه به این شرایط، بررسی وضعیت کارگران جنوب شرق آسیا در کشورهای عربی حوزه خلیج فارس به خصوص عربستان سعودی، درک جایگاه این کارگران مهاجر در اقتصاد کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و همچنین چگونگی بهره‌گیری رسانه‌های جمهوری اسلامی ایران خصوصاً رادیوهای برون مرزی (بنگلا، ملایو، عربی و ...) از نقض حقوق کارگران آسیایی در کشورهایی نظیر عربستان سعودی و امارات متحده عربی از مهم‌ترین اهداف این مقاله محسوب می‌شود. فرضیه اصلی نیز این است که به نظر می‌رسد کارگران جنوب شرق آسیا در عربستان

1. The International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families

سعودی با خشونت‌هایی نظیر شرایط نامطلوب کاری، بازداشت و شکنجه، احکام ناعادلانه قضایی و اعدام گسترده مواجه هستند، به نحوی که بر میزان خروج این کارگران از عربستان سعودی افزوده شده است.

از آنجایی که سه کشور عربستان سعودی، امارات و بحرین در شورای همکاری خلیج فارس به دنبال کم کردن نقش ایران در تحولات منطقه‌ای هستند، بررسی نقض فاحش حقوق کارگران خارجی در این کشورها به‌ویژه در عربستان سعودی و استفاده از آن در برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی برون‌مرزی صداوسیما می‌تواند ابعاد خشونت ساختاری در این کشورها را مشخص و تا حدودی تبلیغات شدید ضدایرانی آنها را خنثی سازد. این موضوع نیز از دیگر موارد اهمیت مقاله پیش‌رو است.

۲. پیشینه پژوهش

در خصوص حقوق کارگران خارجی به خصوص اتباع کشورهای جنوب شرقی آسیا که مقیم کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس هستند، در داخل کشور منابع رسانه‌ای و ژورنالیستی اندکی وجود دارد. اما در سطح بین‌المللی آثار متعددی در این خصوص وجود دارد که برخی از آنها عبارتند از:

کتاب «مهاجرت به خلیج (فارس): سیاست‌های کشورهای فرستنده و مقصد» (۲۰۱۸)، نوشته «فیلیپ فرگس»^۱ و «نصرا شاه»^۲ که توسط دانشگاه کمبریج منتشر شده است. این اثر از جمله کتاب‌هایی است که درباره مهاجرت به کشورهای حوزه خلیج فارس نوشته شده است. این کتاب شامل ۱۳ مقاله است که هر یک بُعد مختلفی از مهاجرت را در کشورهای حوزه خلیج فارس بررسی می‌کنند. در این کتاب، آثار و پیامدهای مهاجرت بر سیاست داخلی و جمعیت بومی کشورها و همچنین سیاست کشورها در قبال مهاجران مطالعه شده، اما درباره چالش‌های مهاجران در این کشورها مطلب خاصی بیان نشده است.

کتاب «کارگران خارجی در خلیج فارس» توسط «مهران کامروا»^۳ و «زهرا بَبَر»^۱ به رشته تحریر درآمده است. نویسندگان این کتاب، ایرانی و از اعضای هیئت علمی دانشگاه امریکایی

1. Philippe Fargues

2. Nasra M Shah

3. Mehran Kamrava

1. Zahra Babar

جورج تاون^۱ در قطر هستند. این کتاب، وضعیت و جایگاه کارگران خارجی را در کشورهای حوزه خلیج فارس بررسی کرده است. با این حال، این اثر مربوط به سال ۲۰۱۲ میلادی است و تحولات ۸ سال اخیر را در این کشورها که عمدتاً با نقض فاحش حقوق کارگران خارجی همراه بوده، بررسی نکرده است.

ویلیامز جیسون اسومبا^۲ در مقاله «مهاجرت کارگران در خلیج (فارس): سیاست‌ها و تأثیرات» (۲۰۱۷) معتقد است که کشوری نظیر عربستان سعودی سعی می‌کند از جمعیت بومی خود به عنوان نیروی کار بهره‌گیرد، اما کشورهای نظیر قطر و امارات متحده عربی بر حفظ کارگران خارجی تأکید می‌کنند. نویسنده تأکید دارد که رشد بیکاری عامل مهمی برای اتخاذ سیاست‌هایی نظیر کاهش مهاجرت در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس است. نویسنده به وضعیت کارگران خارجی در این کشورها اشاره ندارد، اما به این موضوع اشاره دارد که کشورهای عربی به خصوص عربستان سعودی در پی بومی‌سازی یا ملی‌سازی نیروی کار هستند.

۳. چارچوب مفهومی

۳-۱. حقوق کارگران خارجی در اسناد حقوق بین‌الملل

کارگر مهاجر^۳ «فردی است که اقدام به مهاجرت در داخل سرزمین خود یا به خارج از کشور می‌کند تا به مشاغلی از جمله کارهای فصلی بپردازد». ماده یک «کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمام کارگران مهاجر و خانواده‌های آنان» در تعریف کارگر مهاجر عنوان می‌کند: «کارگر مهاجر شخصی است که در کشوری که تابعیت آن را ندارد، مشغول به فعالیت شده است». نگارنده این مقاله معتقد است به‌طور کلی می‌توان حقوق کارگران خارجی را به دو دسته حقوق عام بشری و حقوق خاص کارگران مهاجر تقسیم کرد.

۳-۱-۱. حمایت‌های عام حقوق بشری

منظور از حمایت‌های عام حقوق بشری، مجموع حقوق و آزادی‌های است که همه انسان‌ها صرفاً به دلیل انسان بودن از آن برخوردار هستند. این حقوق که به هیچ کشور، مذهب، جغرافیا، فرهنگ، نظام اقتصادی و اجتماعی وابستگی ندارد، شامل کارگران مهاجر نیز می‌شود. در بند ۳ ماده یکم منشور سازمان ملل متحد بر «پیشبرد و تشویق و احترام به حقوق بشر و آزادی‌های

1. Georgetown University
2. Williams Jaylon Essomba
3 . Migrant Worker

اساسی برای همگان بدون تبعیض از حیث نژاد، جنس، زبان و مذهب» تاکید شده است. در ماده ۲ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۹۶۶ میلادی مجمع عمومی سازمان ملل آمده است که دولت‌ها موظف هستند طبق منشور ملل متحد به ترویج احترام جهانی و مؤثر حقوق و آزادی‌های بشری بپردازند و در این خصوص بدون هیچ تبعیضی از حیث نژاد، جنس، مذهب، عقاید و... باید حقوق بشری تضمین گردد. در بند یکم ماده ۲ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی-سیاسی مصوب ۱۹۶۶ میلادی مجمع عمومی سازمان ملل نیز تصریح شده است که دولت‌های طرف این میثاق متعهد شده‌اند حقوق شناخته شده در این میثاق را درباره کلیه افراد مقیم در قلمرو و تابع حاکمیت خود بدون تمایز از هر حیث محترم شمرده و تضمین کنند. همچنین براساس اظهارنظر عمومی کمیته حقوق بشر سازمان ملل در سال ۱۹۹۴، کارگران مهاجر مشمول حقوق حمایتی مندرج در ماده ۲۷ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (۱۹۶۶) می‌شود. براساس این بند، اقلیت‌ها حق دارند آزادانه مذهب، زبان و سنن خود را اعمال و ترویج نمایند.

۲-۱-۳. حقوق اختصاصی کارگران مهاجر در حقوق بین‌الملل

علاوه بر حقوق عمومی که کارگران خارجی مانند همه انسان‌ها به دلیل انسان بودن از آن برخوردار هستند، حقوق اختصاصی نیز در اسناد متعدد حقوق بین‌الملل به خصوص در سازمان بین‌المللی کار و مقاله‌نامه‌های آن برای کارگران خارجی در نظر گرفته شده است. به‌طور کلی برخی از مهم‌ترین حقوق اختصاصی کارگران خارجی و اعضای خانواده آنها که «کنوانسیون حمایت از حقوق کارگران مهاجر و خانواده‌های آنها» مصوب مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۱۹۹۰ بر آنها تأکید کرده را می‌توان در موارد زیر بیان کرد: «تضمین دسترسی به اشتغال و دستمزد کافی، حق داشتن گذرنامه، کار و مدارک شخصی و منع توقیف اسناد و مدارک و حق آزادی جابجایی و خروج، منع شکنجه، تسهیلات مختلف اقامتی، احترام به فعالیت‌های مذهبی و عقیدتی، حق داشتن مالکیت اموال منقول و غیرمنقول». در ماده ۷ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمام کارگران مهاجر و خانواده‌های آنان نیز صراحتاً بر عدم تبعیض علیه کارگران مهاجر تأکید کرده است.

۴. وضعیت حقوقی کارگران جنوب شرق آسیا در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس کارگران خارجی که مهم‌ترین آنها اتباع کشورهای جنوب شرق آسیا هستند، دست کم ۲۱ میلیون نفر از جمعیت ۵۶ میلیونی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس را تشکیل می‌دهند. با این حال، این کارگران خارجی ۶۸ درصد از نیروی کار این کشورها محسوب می‌شوند. در جدول زیر به تفکیک میزان حضور نیروی کار بومی و غیربومی در بازار کار ۶ کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس درج شده است.

سال چهارم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۸

جدول شماره ۰۱. میزان نیروی کار بومی و غیربومی در کشورهای حوزه خلیج فارس

نام کشور	درصد جمعیت بومی شاغل	درصد کارگران خارجی شاغل
قطر	۶	۹۴
امارات متحده عربی	۷	۹۳
کویت	۱۷	۸۳
عمان	۲۳	۷۷
بحرین	۲۵	۷۵
عربستان سعودی	۴۴	۵۶
مجموع	۳۲	۶۸

Source: (Jason Essomba, 2017:3)

به لحاظ ترکیب جمعیتی نیز ۵۹.۴ درصد مهاجران در امارات متحده عربی را شهروندان کشورهای آسیای جنوبی تشکیل می‌دهند که شامل فیلیپینی‌ها ۶.۱ درصد، هندی‌ها ۳۸.۲ درصد، بنگلادشی‌ها ۹.۵ درصد، پاکستانی‌ها ۹.۴ و دیگر کشورهای آسیای جنوبی ۲.۳ درصد است (World Population Review, 2019B). هندی‌ها ۲۴ درصد، نپالی‌ها ۱۶ درصد، فیلیپینی‌ها ۱۱ درصد، بنگلادشی‌ها و سریلانکایی‌ها نیز هر کدام ۵ درصد جمعیت قطر را را تشکیل می‌دهند (World Population Review, 2019A). بیش از ۳۷ درصد جمعیت کویت را مهاجران آسیای جنوبی تشکیل می‌دهند. ۸۲۵ هزار هندی، حدود ۱۸۲ هزار بنگلادشی، ۱۲۶ هزار پاکستانی، ۱۸۶ هزار فیلیپینی، ۱۳۰ هزار سریلانکایی و ۶۲ هزار نپالی در کویت حضور دارند (World

وضعیت کارگران جنوب شرق آسیا در کشورهای... ۳۰۵

(Population Review, 2019C). ۸۵ درصد از کارگران مهاجر در بحرین از کشورهای آسیایی هستند که بیش از ۴۹ درصد از آنها هندی را تشکیل می‌دهند (De Bel-Air, 2015: 6). کارگران مهاجر در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس با چالش‌های متعددی از جمله نقض قواعد عام حقوق بشری و نقض قواعد حمایتی خاص ویژه کارگران مهاجر مواجه هستند. برخی از مهم‌ترین این چالش‌ها عبارتند از:

۱-۴. تبعیض آشکار و گسترده

تبعیض میان کارگران خارجی و بومی در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس مشهود است. یکی از حوزه‌های تبعیض، استخدام در نهادهای دولتی و خصوصی است. استخدام در بخش دولتی در سطح بالایی به اتباع بومی این کشورها اختصاص دارد و اتباع خارجی در شرکت‌های خصوصی و غیردولتی مشغول می‌شوند. برای مثال، در کویت نوعی «آپارتاید کاری» میان اتباع کویت و کارگران خارجی وجود دارد. اتباع کویت در مشاغل دولتی مشغول می‌شوند و تمایلی به حضور در مشاغل سطح پائین نظیر خدمات، تولید، کشاورزی و فروش ندارند، اما کارگران خارجی سهم اندکی در مشاغل دولتی دارند و مشاغل سطح پائین ذکر شده در اختیار کارگران خارجی قرار دارد (Shah, 2008: 24-25). شرکت‌های خصوصی به دلیل هزینه بالای اتباع کویتی مایل به استخدام آنها نیستند، اما کارگران خارجی را به دلیل هزینه کمتر استخدام می‌کنند. درواقع، شکاف میان حقوق کارگران بومی و خارجی دلیل اصلی استقبال نکردن شرکت‌های خصوصی در کشورهای حوزه خلیج فارس برای استخدام کارگران بومی است (Jason Essomba, 2017: 9).

۲-۴. خشونت دولت‌ها و کارفرمایان

خشونت یکی از شاخصه‌های رفتاری با کارگران خارجی در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس است. بیش از ۷ هزار کارگر نپالی در یک دهه گذشته در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در اثر خشونت‌های مختلف جان خود را از دست داده‌اند (Dahal, 2019). شمار هندی‌ها حتی از این نیز بیشتر است و مطابق اعلام دولت هند حدود ۲۵ هزار هندی بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸، (هر روز بیش از ۱۰ کارگر) در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس جان خود را در اثر شرایط نامناسب کاری از دست داده‌اند (Nayak, 2018: 2).

خشونت علیه کارگران خارجی در قالب‌های مختلف از جمله طولانی بودن ساعات کار، دستمزد ناچیز، خشونت کارفرما، کار اجباری، خوابگاه‌های پر جمعیت و فاقد کمترین امکانات بهداشتی اعمال می‌شود. برای مثال، برخی گزارش‌ها حاکی است شمار بسیار زیادی از کارگران خارجی در شرایط بسیار بد و خطرناکی در پروژه جام‌جهانی ۲۰۲۲ قطر کار می‌کنند. این افراد در اردوگاه‌های کارگری به سر می‌برند و شماری از آنان تاکنون در حوادث مختلف هنگام کار جان خود را از دست داده‌اند. گزارش‌هایی نیز مبنی بر کار اجباری کارگران در ساخت زیربنای میزبانی جام‌جهانی قطر منتشر شده است. ضبط گذرنامه کارگران، عدم پرداخت حقوق برای چندین ماه و عدم دسترسی به آب آشامیدنی نیز از جمله موارد شرایط غیرانسانی کار برای کارگران خارجی در قطر است. در همین حال، براساس گزارش‌ها دستمزد متوسط ماهانه کارگران در قطر ۲۷۵ دلار است و دستمزد کارگرانی که به‌عنوان خدمتکار نزد خانواده‌های قطری مشغول به کار می‌شوند، از این مبلغ هم کمتر است. این در حالی است که ساعت کار کارگران خارجی در قطر عمدتاً بین ۱۶ تا ۱۸ ساعت در روز است (Dahal, 2019: 2).

سال چهارم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۸

۳-۴. نظام کفالت، مبنای اصلی خشونت‌ها

یکی از مهم‌ترین مشکلات کارگران خارجی در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، وجود «نظام کفالت یا اسپانسر»^۱ است. به موجب این نظام، کارگران خارجی باید برای مجاز بودن به اقامت و کار کردن، یک اسپانسر داخلی و ملی داشته باشند. ورود کارگران خارجی به کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس مشروط به تعهد یک «اسپانسر» برای حمایت از این کارگران است. اسپانسر می‌تواند یک شرکت یا یک بازرگان باشد. کارگر مهاجر اجازه انتقال از شغلی به شغل دیگر را بدون جلب موافقت کفیل خود ندارد. در بحرین، اگر کارگری بدون موافقت کفیل، شغل خود را تغییر دهد، مشمول دو سال ممنوعیت کار خواهد شد. در بحرین این محدودیت در ماده ۱۱ «قانون سکونت خارجی»^۲ قید شده است (Zahra, 2015). قوانین کار در قطر نیز بسیار ناعادلانه و یک طرفه تنظیم شده است. مطابق قوانین قطر، کارگران خود نمی‌توانند مستقیماً برای کار کردن در این کشور روایید دریافت کنند. هر کارگری به کفیل یا ضامن احتیاج دارد. کار کفالت هم به وسیله شرکت‌های واسطه و یا مستقیماً به وسیله کارفرمایان

1. Kafala (sponsorship) system
2. Foreigner's Residence Law

وضعیت کارگران جنوب شرق آسیا در کشورهای... ۳۰۷

انجام می‌گیرد و این مسئله باعث شده تا بخشی از دستمزد کارگران را شرکت‌های واسطه دریافت کنند (Thiollet, 2016: 13-14).

در امارات متحده عربی نیز مانند دیگر کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس وجود قانون کفالت برای کارگران خارجی به ایجاد زمینه سوء استفاده از این کارگران منجر شده و از آن جا که جذب کارگران تنها از طریق درخواست کارفرمای اماراتی به‌عنوان کفیل ممکن است، لذا کارگران خصوصاً زنان و کودکان خارجی، تحت هر شرایطی از جمله بدترین شرایط کاری برای اینکه موقعیت کنونی خود را از دست ندهند، سکوت اختیار کرده و تن به انجام هر کاری می‌دهند. نظام کفالت با هدف پذیرش کارگران خارجی و مدیریت و بهره‌برداری از کارگران ایجاد، اما عمدتاً منجر به فساد شد، زیرا کفیل‌ها با پیدا کردن شغل برای کارگران خارجی درصد زیادی از حقوق آنها را دریافت کرده و سبب ناراضیاتی می‌شوند (Ibid).

۴-۴. ملی‌سازی و ایجاد محدودیت

کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در یک دهه اخیر به علت نگرانی از تحولات مربوط به بهار عربی در برخی از سیاست‌های خود از جمله درباره کارگران خارجی تجدیدنظر کردند. در واقع، افزایش شدید جمعیت خارجی و برهم خوردن ترکیب جمعیتی، روند تصاعدی ناراضیاتی کارگران خارجی و افزایش اعتراض‌های آنها علیه دولت‌های عضو شورای همکاری خلیج فارس و همچنین افزایش هزینه‌های جنگی این کشورها به‌ویژه در یمن سبب شد که این دولت‌ها از یک سو سخت‌گیری‌های مربوط به ورود کارگران خارجی و از سوی دیگر محدودیت‌ها برای کارگران مشغول به کار را افزایش دهند. در همین راستا، در این کشورها محدودیت دسترسی به شمار زیادی از مشاغل ایجاد شد. برای مثال، کویت برای کارگران خارجی محدودیت دسترسی به مشاغل برنامه‌نویسی رایانه‌ای، صندوق‌داری، آموزش رانندگی و برخی مشاغل دیگر ایجاد کرد. در عربستان سعودی برای دسترسی به ۲۵ شغل شامل آژانس‌های مسافرتی، مغازه‌های فروش طلا و جواهر، فروشگاه‌های مواد غذایی و برخی مشاغل دیگر محدودیت برای کارگران خارجی ایجاد شده است (Shah, 2008: 10-11).

۴-۵. امکان‌ناپذیری شکایت برای کارگران خارجی

یکی از مهم‌ترین حقوق کارگران خارجی که از سوی حکومت‌های عربی نقض می‌شود، حق شکایت از کارفرمایان است. با وجود اینکه، کارگران خارجی در شرایط نامناسبی کار می‌کنند، اما هراس از پیامدهای شکایت سبب می‌شود که عملاً برای شکایت به محاکم قضایی مراجعه

نکنند. به گزارش سازمان‌های مدافع حقوق بشر، در این کشورها شکایت یک کارگر مهاجر از شرایط کاری خود به قیمت زندگی او تمام خواهد شد. «سارا ویلتسون» یکی از حقوق‌دانان دیده‌بان حقوق بشر در این خصوص معتقد است با «شکایت کارگر خارجی از کارفرما، کارگر ابتدا کار خود و همزمان حق زندگی در کشور محل کارش را از دست می‌دهد و چون اجازه اقامت کارگر به کارفرما مربوط می‌شود، او حق تغییر محل کار و اختیار زندگی آزاد را ندارد» (HRW, 2015b).

۵. بررسی وضعیت حقوق کارگران خارجی در عربستان سعودی

عربستان سعودی بزرگ‌ترین کشور عربی مهاجرپذیر است. در سال ۲۰۱۷ از جمعیت بیش از ۳۴ میلیونی این کشور، حدود ۱۳ میلیون را کارگران خارجی تشکیل می‌دادند. به عبارت دیگر، ۳۷ درصد از جمعیت عربستان سعودی را اتباع دیگر کشورها تشکیل می‌دادند که برخی از این افراد از دهه‌های گذشته در این کشور ثروتمند عربی حضور دارند. با این حال، کارگران خارجی مقیم عربستان سعودی با چالش‌های متعددی مواجه هستند. به‌طور کلی، وضعیت حقوقی کارگران خارجی در عربستان سعودی را می‌توان در بندهای زیر بیان کرد.

۵-۱. تبعیض میان کارگران خارجی و میان کارگران و اتباع عربستان سعودی

حکومت عربستان سعودی کارگران مهاجر در این کشور را به طبقه‌های فرادست و فرودست تقسیم می‌کند. شهروندان امریکا، فرانسه و بریتانیا نیز در عربستان سعودی حضور دارند، اما این افراد بیشتر در بخش نفت فعال هستند و وضعیت حقوقی آنها کاملاً متفاوت از اتباع دیگر کشورها است. این در حالی است که اتباع کشورهای آسیایی عمدتاً به‌عنوان طبقه فرودست محسوب شده و بیشتر شغل‌های خدماتی را بر عهده دارند. کارگران فیلیپینی بیشتر به کارهای فنی، پرستاری و خدمت در منازل، کارگران پاکستانی بیشتر در ساخت‌وساز و تعمیرات و کارگران هندی به‌دلیل تسلط به زبان انگلیسی، در بازار و مراکز درمانی مشغول هستند. علاوه بر این، به‌لحاظ میزان و چگونگی دریافت حقوق و همچنین امکانات رفاهی نیز تفاوت بسیار زیادی میان مهاجران اروپایی و آمریکایی با مهاجران آسیایی و میان اتباع عربستان سعودی و اتباع کشورهای آسیایی در عربستان سعودی وجود دارد. اتباع کشورهای آسیایی عمدتاً فعالیت‌هایی را انجام می‌دهند که اتباع سعودی از انجام آن خودداری می‌کنند. در پمپ بنزین‌ها، تعمیرگاه‌ها، آرایشگاه‌ها، خیاطی‌ها و حتی در بخش کشاورزی اتباع آسیایی فعالیت دارند، اما اغلب اتباع

سعودی در زمره کارمندان دولت، نیروهای امنیتی و نظامی، اساتید دانشگاه‌ها، آموزش و پرورش یا مهندسی نفت و همچنین در بانک‌ها مشغول هستند. یکی دیگر از موارد تبعیض در مقوله آموزش است. فرزندان کارگران خارجی باید برای تحصیل پول پرداخت کنند و بر خلاف شهروندان سعودی از آموزش رایگان تحصیل برخوردار نیستند (ابومصطفی^۱، ۵ آذر ۱۳۹۸). این تبعیض علیه کارگران خارجی در حالی است که مطابق ماده ۲۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر: «۱. هرکس حق دارد کار کند، کار خود را آزادانه انتخاب نماید، شرایط منصفانه و رضایت‌بخشی برای کار خواستار باشد و در مقابل بیکاری حمایت شود. ۲. همه حق دارند که بدون هیچ تبعیضی در مقابل کار مساوی، اجرت مساوی دریافت دارند. ۳. هرکسی که کار می‌کند حق دارد مزد منصفانه و رضایت‌بخش دریافت دارد که زندگی او و خانواده‌اش را موافق حیثیت و کرامت انسانی تأمین کند و در صورت لزوم با دیگر وسایل حمایت اجتماعی کامل شود».

۲-۵. تعرض و تجاوز به کارگران زن خانگی

یکی از مهم‌ترین موارد ظلم به کارگران خارجی، علیه زنان انجام می‌شود. زنان به‌خصوص زنان پرتعداد فیلیپینی که بیشتر به‌عنوان پرستار و خدمتکار در منازل کار می‌کنند، مورد تعرض و تجاوز جنسی قرار می‌گیرند. برخی منابع اعلام کردند که زنان فیلیپینی در عربستان سعودی خرید و فروش می‌شوند. شمار زیادی از کارگران خانگی فیلیپینی با ارسال پیام‌های جداگانه‌ای از شهرهای جده، ریاض و دمام عربستان سعودی در شبکه‌های اجتماعی، از دولت فیلیپین خواستند که آن‌ها را یاری کند و مانع از خرید و فروش آن‌ها و دیگر آزارهای جسمی و روحی شود. طبق بیانیه وزارت امور خارجه فیلیپین در آوریل ۲۰۱۸، «آگنس مانسیلا»^۲ یک گارگر خانگی فیلیپینی در عربستان سعودی روز دوم آوریل پس از آنکه کارفرمای سعودی‌اش وی را با نوشیدن مایع اسیدی پاک‌کننده تنبیه کرده بود، راهی بیمارستان شد. «ادگار باداجوز»^۳، کنسول فیلیپین در جده عربستان سعودی گفت: «مانسیلا که از سال ۲۰۱۶م، تاکنون در عربستان سعودی کار می‌کند، گزارش داد که بارها توسط کارفرمایش مورد تنبیه و آزار جسمی قرار گرفته است» (Bangkok Post, 2018). به‌طور کلی، زنان کارگر خارجی قربانی فحش‌های جنسی، سوء استفاده

۱. ابومصطفی، ابورضا و سیدمحمد عون نقوی، اسامی مستعار افرادی هستند که در این مقاله از آنها مصاحبه گرفته شده است.

2. Agnes Mancilla

3. Edgar Badajos

و حتی قاچاق در عربستان سعودی می‌شوند.^۱ اگر زنان مهاجر به هر دلیل غیرقانونی از جمله تجاوز در عربستان سعودی باردار شوند، با این واقعیت روبرو می‌شوند که سقط جنین فقط می‌تواند به صورت قانونی برای شرایط پزشکی مشخص و مستند انجام شود. اینکه زنان مهاجر باردار با مقادیر مالی محدود - که ازدواج نکرده یا بدون همسر در پادشاهی عربستان سعودی هستند - در چارچوب فرآیند اداری در جستجوی تأیید رسمی برای سقط جنین بدون ترس از دستگیری و از دست دادن شغل باشند، معضل بزرگی برای این زنان محسوب می‌شود (HRW, 2004: 236).

۵-۳. نظام کفالت و توقیف مدارک شناسایی

یکی دیگر از حقوق مدنی کارگران خارجی که از سوی حکومت سعودی نقض می‌شود، ضبط مدارک شناسایی آنها از جمله گذرنامه است که از سوی «کفیل» انجام می‌شود. در واقع، نظام کفالت اجازه توقیف مدارک شناسایی کارگران خارجی را می‌دهد (Halabi, 2014: 45). کارفرمایان سعودی گذرنامه و مدارک شناسایی کارگران خارجی را مصادره می‌کنند و این امر برای کارگران تبعاتی دارد که از جمله آن امکان ناپذیری شکایت از کارفرما به علت نداشتن مدارک شناسایی است (HRW, 2015a). مطابق نظام کفالت، حکومت عربستان سعودی خروج کارگران خارجی از این کشور را به مجوز کارفرما مشروط کرده است. کارگرانی که بدون رضایت کارفرمای خود، کارشان یا کشور را ترک می‌کنند ممکن است با «عدم پذیرش» یا حبس و تهدید مواجه شوند. حکومت عربستان سعودی، در نوامبر سال ۲۰۱۷، مبارزه با کارگران خارجی که قوانین موجود را نقض کنند، آغاز کرد. حکومت سعودی ۲۳ نوامبر سال ۲۰۱۸ اعلام کرد در پی این فرآیند، ۲.۱ میلیون نفر بازداشت شدند که بیش از ۱.۶ میلیون نفر مقررات مربوط به سکونت یا حقوق کار را نقض کرده بودند (HRW, 2019:6).

۵-۴. امکانات اقامتی نامناسب

یکی از مهم‌ترین موارد نقض حقوق مدنی کارگران خارجی در عربستان سعودی، اقامت شمار زیادی از این کارگران در منازل دسته‌جمعی است. افزایش اجاره بهای منازل در عربستان سعودی، افزایش قیمت برق و حامل‌های سوخت و همچنین افزایش مالیات‌ها سبب اقامت

۱. برای اطلاعات بیشتر در این خصوص ر.ک. به:

HRW, (2004), Bad Dreams: Exploitation and Abuse of Migrant Workers in Saudi Arabia, available at: <https://www.hrw.org/reports/2004/saudi0704/saudi0704.pdf>

دسته جمعی کارگران خارجی در منازل کوچک و با امکانات بهداشتی حداقلی شده است. «ابورضا»، یکی از طلبه‌های عربستان سعودی در مصاحبه حضوری با نویسنده این مقاله عنوان کرد که بعضاً بیش از ۱۰ نفر از کارگران خارجی در یک اتاق زندگی می‌کنند و درواقع فقط از آن اتاق به‌عنوان محلی برای خواب بهره می‌گیرند (ابورضا، ۵ آذر ۱۳۹۸).

۵-۵. کار بیش از حد، درآمد ناکافی و تعویق حقوق

یکی از موارد نقض حقوق اقتصادی کارگران خارجی در عربستان سعودی، کار بیش از حد است. «ابومصطفی» (۵ آذر ۱۳۹۸)، کارشناس عربستان سعودی در این خصوص عنوان می‌کند که کفیل و کارفرمای سعودی با کارگر خارجی بر سر ۸ ساعت کار در روز توافق می‌کند، اما این توافق اجرایی نمی‌شود، زیرا ساعات کار به‌خصوص برای زنان خارجی گاهی تا دو برابر نیز افزایش می‌یابد. علاوه بر این، حقوق کارگران به‌طور مرتب پرداخت نمی‌شود. این وضعیت نیز سبب می‌شود که بخشی از حقوق پرداخت نشود و یا اینکه حقوق ۱۲ ماه در یک سال به‌طور کامل پرداخت نشود. کارگر به‌دلیل ترس از دست دادن کار، از شکایت خودداری می‌کند. در حالی که کارگر برای یک کار خاص استخدام می‌شود، وی را مجبور می‌کنند که کارهای شخصی نظیر امور نظافتی را نیز انجام دهد. همچنین از کارگران خارجی برای توزیع مواد مخدر بهره گرفته می‌شود. از سوی دیگر، کارگران خارجی باید بیمه شوند، زیرا برای بیمه پول پرداخت می‌کنند، اما اگر متحمل خسارتی شوند، بیمه از پرداخت خسارت خودداری می‌کند.

همچنین مقامات عربستان سعودی در سال ۲۰۱۸، برای اولین بار از شرکت‌های سعودی که شمار کارکنان خارجی آن از کارکنان بومی بیشتر باشد، خواستار پرداخت هزینه ۴۰۰ ریال سعودی برای هر نفر شدند که این مبلغ در سال ۲۰۱۹، به ۸۰۰ ریال افزایش یافته است. شرکت‌های سعودی نیز به کارگران خود اخطار داده‌اند این مقدار از حقوق آنها کسر خواهد شد. این تصمیم سبب کاهش استخدام کارگران خارجی از سوی شرکت‌های سعودی و همچنین افزایش روند خروج کارگران خارجی از این کشور شده است. شرکت سرمایه‌گذاری «جدوا»^۱ سعودی از کاهش ۱۳۲ هزار نفری کارگران خارجی در سه ماهه دوم سال ۲۰۱۹، خبر داد و اعلام کرد «از آغاز سال ۲۰۱۷، تاکنون نزدیک به یک میلیون و ۹۰۰ هزار کارگر مهاجر این کشور را ترک کرده‌اند» (FEM, 2017).

۵-۶. مالیات‌های مختلف و روند افزایشی آن

کارگران خارجی مقیم عربستان سعودی باید مالیات‌های مختلفی بپردازند. محمد بن سلمان در راستای سند ۲۰۳۰ عربستان سعودی و متنوع‌سازی اقتصاد، مالیات‌ها را از جمله برای کارگران خارجی افزایش داده است و هر نفر باید حدود ۱۰۰۰ دلار در سال مالیات پرداخت کند. علاوه بر این، کارگران خارجی باید در ازای خرید هر کالایی ۵ درصد نیز مبلغ اضافه به‌عنوان مالیات پرداخت کنند. همچنین کارگران خارجی علاوه بر مالیات باید زکات نیز پرداخت کنند و اگر پرداخت نکنند، جریمه خواهند شد. وضع این مالیات‌ها در حالی است که میزان دستمزد کارگران خارجی در عربستان سعودی بسیار ناچیز است. افزایش هزینه‌های جنگی عربستان سعودی به‌خصوص در یمن و همچنین کاهش قیمت نفت که مهم‌ترین منبع درآمدی حکومت سعودی است، یکی از علل اصلی افزایش مالیات کارگران خارجی است. پرداخت مالیات‌های متعدد و افزایش قیمت برق و اجاره مسکن سبب شد که شمار زیادی از کارگران خارجی خواستار خروج از عربستان سعودی شوند که البته این امر برای شرکت‌های سعودی مناسب نیست. زیرا کارگران خارجی ارزان قیمت هستند و جایگزینی آنها با کارگران بومی سعودی، هزینه‌های شرکت‌های سعودی را افزایش خواهد داد (مصاحبه حضوری با ابومصطفی، ۵ آذر ۱۳۹۸).

۵-۷. نقض حقوق مذهبی کارگران خارجی

یکی از مهم‌ترین موارد نقض حقوق کارگران خارجی در عربستان سعودی، حقوق مذهبی است. «سید محمد علی عون نقوی»، کارشناس هندی در مصاحبه حضوری با نویسنده این مقاله گفت: «وهابیت در عربستان سعودی نفوذ دارد، حکومت ایدئولوژیک است و آزادی مذهبی حتی برای مدیران ارشد وجود ندارد». ابومصطفی، نیز عنوان می‌کند که: «حتی کارگران اهل تسنن نیز آزادی مذهبی ندارند. کارگران خارجی برای برگزاری مراسم مذهبی به مناطق شرقی عربستان سعودی می‌روند. شیعیان مناطق شرقی مسجد در اختیار شیعیان کشورهای دیگر قرار می‌دهند. این در حالی است که در ریاض، جده و دیگر شهرها، کارگران مجبور هستند در ساختمان‌ها و آپارتمان‌های خود مراسم مذهبی را مخفیانه برگزار کنند. حتی غیروهابیون از جمله صوفی‌ها یا دراویش هم اگر مراسم مذهبی برگزار کنند، هدف حمله نیروهای امنیتی قرار می‌گیرند».

این نگاه عربستان سعودی به حقوق مذهبی کارگران خارجی برگرفته از نگاه کلان آل‌سعود به مذهب است که ریشه در تعالیم وهابیت دارد. آل‌سعود به سیاست در داخل عربستان سعودی نگاه فرقه‌گرایانه دارد و حتی شیعیان بومی عربستان سعودی نیز در برگزاری مراسم مذهبی خود با محدودیت‌های جدی و شدیدی مواجه هستند. در زمان ولیعهدی محمد بن سلمان نیز تغییر ترکیب

وضعیت کارگران جنوب شرق آسیا در کشورهای... ۳۱۳

جمعیتی مناطق شرقی این کشور با هدف تبعید شیعیان پیگیری می‌شود. از این رو، این نگاه فرقه‌گرایانه‌ی وهابیت در قبال کارگران خارجی در عربستان سعودی نیز پیگیری می‌شود و موارد نقض نیز بیشتر و شدیدتر است.

۵-۸. محدودیت‌های شدید در شکایت به محاکم قضایی

بنا بر گزارش‌های منتشر شده از سوی مجامع بین‌المللی بسیاری از کارفرمایان سعودی درباره کارگران خارجی خود احساس مالکیت کرده و شکایت‌های بسیاری از سوی کارگران مبنی بر سوء استفاده فیزیکی، روانی و جنسی در محیط کار گزارش شده است، اما مقامات سعودی هیچ‌گونه اقدام جدی در این مورد انجام نمی‌دهند. کارگران خارجی با امید به دست آوردن پول بیشتر و تأمین معاش خانواده، کشور خود را ترک و به عربستان سعودی سفر کرده‌اند، اما تعداد زیادی از آنان در این کشور حتی در برابر کارفرمایان خود نیز از مصونیت و حقوق قانونی برخوردار نیستند. برای بسیاری از این کارگران هرگونه اقدام قانونی علیه کارفرمایان غیرممکن است. کارشناسان معتقدند عربستان سعودی به صورت عمده قوانین کار خود را علیه کارگران به گونه‌ای تنظیم کرده که کارگران خارجی امکان پیگیری حقوقی بذرقتاری‌ها و بی‌عدالتی‌های انجام گرفته علیه خود را نداشته باشند، چرا که شکایت علیه کارفرما به معنای از دست دادن کار و ترک عربستان سعودی خواهد بود. «ابومصطفی» (۵ آذر ۱۳۹۸)، کارشناس سعودی می‌گوید در عربستان سعودی «مکتب‌العمل» وجود دارد که برای شکایت و حمایت از کارگران خارجی است، اما وقتی کارگران شکایت می‌کنند، رسیدگی نمی‌شود چرا که کارمندان مکتب‌العمل، سعودی هستند، رشوه می‌گیرند و احکام ناعادلانه علیه کارگر خارجی صادر می‌کنند. کارگران تنها به مکتب‌العمل یا شرطه (کلانتری - اداره پلیس) می‌توانند شکایت کنند، اما به این شکایت‌ها رسیدگی نمی‌شود.

۵-۹. شکنجه و بازداشت

کارگران خارجی یکی از گروه‌هایی هستند که هدف خشونت قضایی قرار گرفته و در زندان‌های آل سعود شکنجه می‌شوند. حکومت سعودی در نوامبر سال ۲۰۱۸ از بازداشت بیش از ۲۰۱ میلیون کارگر خارجی در اثر نقض مقررات اقامت و حقوق کار خبر داد (HRW, 2019: 6). نکته مهم این است که شکنجه کارگران خارجی و یا شرایط سخت کاری آنها سبب مرگ ده‌ها هزار نفر از اتباع خارجی مقیم عربستان سعودی شده است. برای مثال، بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ میلادی، ۱۲ هزار و ۸۲۸ کارگر هندی در عربستان سعودی به دلیل شرایط نامناسب کاری، جان خود را از دست دادند (The Economic Times, 2018).

۵-۱۰. اعدام‌های گسترده کارگران خارجی

یکی از موارد ملموس نقض حقوق کارگران خارجی در عربستان سعودی، اعدام این افراد است. علاوه بر شرایط نامساعد زندگی، پای کارگران خارجی در عربستان سعودی حتی به چوبه دار نیز باز شده است. در چندین گزارش نهادهای بین‌المللی آمده است که عربستان سعودی پیش از اعدام کارگران، به کارگران اجازه برخورداری از دادرسی عادلانه را نمی‌دهد و بیشتر کارگرانی که تاکنون اعدام شده‌اند، پولی برای گرفتن وکیل مدافع نداشته‌اند. بین سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸ میلادی، ۱۰۲ کارگر اندونزیایی در عربستان سعودی با حکم اعدام روبرو شدند که تاکنون ۳ نفر آنها اعدام شده‌اند. ۷۹ نفر از اعدام رهایی یافتند و ۲۰ نفر هنوز در مراحل قانونی محکومیت قرار دارند (DW, 2018).

۶. نتیجه‌گیری

پرسش اصلی مقاله این بود که با توجه به مفاد اسناد حقوق بین‌الملل از جمله کنوانسیون حمایت از حقوق کارگران مهاجر و خانواده‌های آنها، وضعیت کارگران جنوب شرق آسیا در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس به‌ویژه عربستان سعودی چگونه است؟ برای پاسخگویی به این سؤال تلاش شد با استفاده از منابع معتبر کتابخانه‌ای و همچنین مصاحبه با سه کارشناس وضعیت و شرایط این کارگردان واکاوی و تبیین شود.

به‌طور کلی یافته‌های این مقاله حاکی از موارد زیر است:

آمارها نشان می‌دهد از مجموع حدود ۵۶ میلیون نفری که در ۶ کشور شورای همکاری خلیج فارس یعنی عربستان سعودی، امارات متحده عربی، بحرین، کویت، عمان و قطر زندگی می‌کنند، بیش از ۲۱ میلیون نفر را کارگران خارجی تشکیل می‌دهند. ۵۱ درصد جمعیت بحرین، ۸۶ درصد جمعیت قطر، ۴۶ درصد جمعیت عمان، ۷۰ درصد جمعیت کویت، ۸۹ درصد جمعیت امارات متحده عربی و ۳۷ درصد جمعیت عربستان سعودی را اتباع خارجی تشکیل می‌دهند.

اکثریت کارگران مهاجر در ۶ کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس را کارگران آسیایی از کشورهای فیلیپین، هند، پاکستان، اندونزی، سریلانکا و نیپال تشکیل می‌دهند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که ۵۹.۴ درصد مهاجران در امارات متحده عربی، حدود ۷۰ درصد مهاجران قطر، بیش از ۳۷ درصد جمعیت کویت و بیش از ۸۵ درصد از کارگران مهاجر در بحرین را شهروندان کشورهای آسیای جنوبی تشکیل می‌دهند.

مطابق یافته‌های این مقاله، «آپارتاید کاری» در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس علیه کارگران خارجی وجود دارد. زیرا تبعیض علیه این کارگران در سطح بالایی است و کارگران عموماً در مشاغل خدماتی، ساخت‌وساز و خانگی حضور دارند و توسط بخش خصوصی این کشورها جذب به کار می‌شوند.

کارگران خارجی در این کشورها با نقض فاحش حقوق بشر از جمله دستمزد اندک، ساعات طولانی کار در طول روز که بعضاً بیش از ۱۵ ساعت نیز می‌شود، تعویق چند ماهه حقوق، عدم پرداخت حقوق برخی ماه‌ها، خشونت جنسی علیه زنان که به خصوص در بخش خانگی کار می‌کنند، کار اجباری، اقامت دسته جمعی در منازل کوچک، امکانات بهداشتی نامناسب، مصادره گذرنامه و مدارک هویتی و همچنین امکان ناپذیر بودن شکایت از کارفرمایان با وجود خشونت‌های زیاد مواجه هستند. به همین دلیل، برخی رسانه‌ها و سازمان‌ها وضعیت کارگران خارجی را در ۶ کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس «برده‌داری نوین» نامیدند و برخی محققان نیز از دولت‌های این کشورها به‌عنوان «دولت‌های برده‌دار» یاد کردند. مطابق یافته‌های این تحقیق و بنا به اظهار کارشناسان عربستان سعودی که در این تحقیق با آنها مصاحبه شد، وضعیت کارگران خارجی در عربستان سعودی به مراتب وخیم‌تر از دیگر کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس است و وخامت اوضاع به خصوص پس از ولیعهدی محمد بن سلمان بیشتر نیز شده است. نظام کفالت یکی از مهم‌ترین علل نقض حقوق کارگران خارجی در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس است.

سالانه شمار زیادی از کارگران خارجی در اثر خشونت شدید جان خود را از دست می‌دهند. حکومت عربستان سعودی در سال‌های اخیر سیاست «ملی‌سازی کارگران» را در پیش گرفته است. مطابق این سیاست، دسترسی کارگران خارجی به شمار زیادی از مشاغل منع شده و شرکت‌های سعودی نیز باید کارگران بومی را جایگزین کارگرهای خارجی کنند، در غیر این صورت مشمول مجازات می‌شوند. در همین حال، مالیات برای کارگران خارجی افزایش یافته و هزینه‌های زندگی آنها نیز رشد داشته است. در نتیجه خروج یا اخراج کارگران خارجی از عربستان سعودی روند افزایشی محسوس‌تری داشته است.

۷. پیشنهادهای رسانه‌ای

پیشنهاد می‌شود براساس یافته‌های این مقاله و در شبکه العالم مستندی درباره وضعیت کارگران کشورهای جنوب شرق آسیا در عربستان سعودی و دیگر کشورهای شورای همکاری خلیج فارس تهیه شود.

دفاتر و خبرنگاران برون‌مرزی در کشورهای جنوب شرق آسیا مصاحبه‌های ویژه‌ای از تجارب آن دسته از کارگرانی که در عربستان سعودی و دیگر کشورهای شورای همکاری خلیج فارس فعالیت داشته‌اند، تهیه کنند.

در قالب برنامه‌های کارشناس‌محور و با استفاده از حقوق‌دانان موارد نقض عام حقوق بشر کارگران جنوب شرق آسیا در عربستان سعودی و دیگر کشورهای شورای همکاری خلیج فارس تبیین شود.

در قالب برنامه‌های گفتگو‌محور علل تشدید نقض حقوق کارگران جنوب شرق آسیا در عربستان سعودی و دیگر کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و موارد نقض کنوانسیون بین‌المللی حمایت از کارگران و خانواده‌های آنها تبیین شود.

در قالب مصاحبه‌های ویژه، گزارش‌های نهادهای حقوق بشری درباره نقض حقوق کارگران جنوب شرق آسیا تبیین شود.

در برنامه‌های کارشناس‌محور بر مغایرت رفتار عربستان سعودی با کارگران جنوب شرق آسیا با اعلامیه حقوق بشر اسلامی و همچنین کنوانسیون بین‌المللی حمایت از کارگران مهاجر و خانواده‌های آنها مصوب ۱۹۹۰ از زبان کارشناسان تأکید شود.

در قالب برنامه‌های خبری و غیرخبری این موضوع برجسته شود که معضل اقتصادی و نبود شغل مناسب عامل مهاجرات کارگران آسیایی به کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس است.

در قالب برنامه‌های کارشناس‌محور این موضوع برجسته شود که کارگران آسیایی در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس به‌خصوص در عربستان سعودی به‌عنوان برده مورد استفاده قرار می‌گیرند و محققان این دولت‌ها را به‌عنوان دولت‌های برده‌دار توصیف کردند.

به بهانه‌های مختلف خبری بر این موضوع تأکید شود که کارفرمایان در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس به‌خصوص در عربستان سعودی گذرنامه کارگران خارجی را به محض ورود به این کشورها مصادره می‌کنند.

وضعیت کارگران جنوب شرق آسیا در کشورهای... ۳۱۷

ریشه‌های سانسور خبری گسترده‌ای که در رسانه‌ای عربی، غربی و حتی جنوب شرق آسیا درباره وضعیت وخیم کارگران مهاجر خارجی در عربستان سعودی اعمال می‌شود، از زبان کارشناسان مستقل بین‌المللی تبیین شود.

سال چهارم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۸

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع و مأخذ

کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمام کارگران مهاجر و خانواده‌های آنان مصوب سال ۱۹۹۰، قابل دسترسی در:
<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CMW.aspx>

میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب سال ۱۹۶۶، قابل دسترسی در:
<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>

میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب سال ۱۹۶۶، قابل دسترسی در:
<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>

ابورضا (۵ آذر ۱۳۹۸)، «وضعیت کارگران در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس»، (مصاحبه)
 ابومصطفی (۵ آذر ۱۳۹۸)، «وضعیت کارگران در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس»، (مصاحبه)
 سیدمحمد عون نقوی (۵ آذر ۱۳۹۸)، «وضعیت کارگران در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس»، (مصاحبه)

Bangkok Post (16 April 2018), "Philippines says Saudi boss forced maid to drink bleach", Available at:
<https://www.bangkokpost.com/world/1446955/philippines-says-saudi-boss-forced-maid-to-drink-bleach>

Dahal, Phanidra (7 June 2019), "Desperation and danger in the Gulf for South Asia's migrant workers", Available at: <https://www.axios.com/desperation-and-danger-in-the-gulf-for-south-asias-migrant-workers-de1534a2-1858-47dd-a7b1-034e2c4a8bd2.html>

De Bel-Air, Françoise (2015), "Demography, Migration, and the Labour Market in Bahrain", Available at:
https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/35882/GLMM_ExpNote_06_2015.pdf?sequence=1

DW (2/11/2018), "Saudi execution spotlights domestic workers' vulnerable lives", Available at: <https://www.dw.com/en/saudi-execution-spotlights-domestic-workers-vulnerable-lives/a-46137942>

FEM (12 September 2017), "Saudi Arabia Levies on companies hiring foreign workers set to increase", Available at: <https://www.forum-expat-management.com/users/13452-berry-appleman-leiden/posts/20230-saudi-arabia-levies-on-companies-hiring-foreign-workers-set-to-increase>

Fargues, Philippe, Shah, Nasra M (2018), **Migration to the Gulf: Policies in Sending and Receiving Countries**, Cambridge : European University Institute, Gulf Research Center.

Jason Essomba, Williams (2017), "Labor Immigration into the Gulf: Policies and Impacts", Available at: https://www.sciencespo.fr/kuwait-program/wp-content/uploads/2018/05/KSP_Paper_Award_Fall_2017_Williams_Jason_Es_somba.pdf

- Halabi, Romina (2014), "Contract Enslavement of Female Migrant Domestic Workers in Saudi Arabia and the United Arab Emirates", Available at: <https://www.du.edu/korbel/hrhw/researchdigest/slavery/fmd.pdf>
- HRW** (2004), "Bad Dreams: Exploitation and Abuse of Migrant Workers in Saudi Arabia", Available at: <https://www.hrw.org/reports/2004/saudi0704/saudi0704.pdf>
- HRW** (15 November 2015a), "Saudi Arabia: Steps Toward Migrant Workers' Rights", Available at: <https://www.hrw.org/news/2015/11/15/saudi-arabia-steps-toward-migrant-workers-rights>
- HRW** (22 December 2015b), "Gulf Countries: Bid to Protect Migrant Workers", Available at: <https://www.hrw.org/news/2015/12/22/gulf-countries-bid-protect-migrant-workers>
- HRW** (2019), "Saudi Arabia: Events of 2018", Available at: <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/saudi-arabia>
- Kamrava, Mehran, Babar, Zahra (2012), **Migrant Labor in the Persian Gulf**, Columbia University Press.
- Nayak, Venkatesh (17 December 2018), "Central Government's flip-flop in the Lok Sabha over death statistics of Indian in Gulf Countries: an analysis", Available at: <https://www.humanrightsinitiative.org/blog/central-governments-flipflop-in-the-lok-sabha-over-death-statistics-in-gulf-countries-an-analysis>
- Shah, Nasra (2008), Recent Labor Immigration Policies in the Oil-Rich Gulf: How Effective are they Likely to Be?, ILO Asian Regional Programme on Governance of Labour Immigration, Working Paper No. 3.
- The Economic Times** (12 December 2018), "28,523 Indian nationals died in Gulf countries in last 4 years, Lok Sabha told", Available at: <https://economictimes.indiatimes.com/nri/working-abroad/28523-indian-nationals-died-in-gulf-countries-in-last-4-years-lok-sabha-told/articleshow/67059485.cms?from=mdr>
- Thiollet, Helene, (2016), "Managing migrant labour in the Gulf: Transnational dynamics of migration politics since the 1930s", Available at: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01346366/document>
- World Population Review**, (2019A), United Arab Emirates Population 2019, Available at: <http://worldpopulationreview.com/countries/united-arab-emirates-population/>
- World Population Review** (2019B), Qatar Population 2019, Available at: <http://worldpopulationreview.com/countries/qatar-population/>
- World Population Review** (2019C), Kuwait Population 2019, Available at: <http://worldpopulationreview.com/countries/kuwait-population/>

Zahra, Maysa (2015), the Legal Framework of the Sponsorship Systems in the Gulf Cooperation Council Countries: A Comparative Examination, Gulf Labour Markets and Migration, **Migration Policy Centre**; – GLMM – EN – No. 10.

